

fuerunt semper, et modo sunt apud hæreticos, errores multiplices, nam existimant non esse in illo realiter corpus Christi, sed solum tamquam in signo. Alii putaverunt manere ibidem substantiam panis, et alii aliter erraverunt, ut est videre in Castro de hæresibus, verbo eucharistia, debet ergo addi articulus iste hujus ineffabilis sacramenti.

VIII. Respondetur solutionem S. Thomæ esse optimam. Ad cujus primam replicam respondetur, quod licet incarnatio, et reliqua ibi numerata in quantum miracula sunt opera omnipotentiae, sunt tamen fontes ex quibus dimanavit nostra salus, et virtus sacramentorum, incarnatio est de his quæ videnda speramus in patria, quam etiam præsupponit eucharistiae sacramentum, et ideo non est similis ratio. Reducitur ergo a D. Thoma solutione ad sextum ad articulum salvatoris, et ad articulum omnipotentiae, et etiam in III, distinct. XXV, quæst. I, articulo II ad ultimum, ad articulum quo credimus sanctam Ecclesiam, quia continet sacramenta sanctificantia, quorum præcipuum est eucharistia. Et ideo in symbolo Nicæno fit mentio de sacramento baptismi tamquam de janua aliorum sacramentorum. Sapientissimus magister Soto in IV, distinct. IX, quæst. II, articulo I, reducit illud ad articulum communionis sanctorum, eo quod sacramentum istud est communionis, et unitatis, non solum cum Deo, sed etiam sanctorum inter se, juxta verba D. Pauli I ad Corinth. X: *Unus panis, et unum corpus multi sumus omnes qui de uno pane, et de uno calice participamus*: et D. Thomas in oratione sacramenti missæ ait: « Ecclesie tuæ quæsumus Domine unitatis, et pacis propitius dona concede, quæ sub oblatiis muneribus mystice designantur. »

IX. Difficultas vero in præsentibus non

modica est. Quare cum hoc divinisimum sacramentum sit difficillimum creditu, eo enim vocatur mysterium fidei, et ex altera parte sit dignissimum, utpote continens corpus Christi, et sanguinem cum divinitate realiter, et aliæ plures veritates in illo contineantur, ut quod accidentia maneant sine subjecto; quod est memoriale passionis, et mortis Christi; quod tota substantia panis convertatur in corpus Christi, etc. quare non erit ponendus specialis articulus fidei, si quidem ex difficultate, et ex speciali ratione non visi, et ex dignitate videtur quasi integrari ratio ponendi articulorum distinctionem, præcipue cum etiam fuerint errores contra sacramentum istud, ut dicit ultima replica argumenti. Ad hoc satis optime respondet magister Bagez articulo præcedenti, dubio primo ad secundum non poni specialem articulum fidei circa hoc sacramentum, eo quod circa fidem tanti mysterii satis erudiuntur fideles in actuali usu illius, tunc enim admonentur satis a sacerdotibus ut credant verum Christum Deum, et hominem integrum sicut est in cælo contineri sub illis speciebus. Potest etiam dici quod articuli primo, et principaliter proponuntur ut credantur, quamvis secundario nos ordinant ad operandum, est namque fides speculativa, et practica, et principaliter est speculativa, sacramentum vero eucharistiae primo, et principaliter ordinat nos ad operandum, et consequenter ad credendum, nam est signum practicum rei sacræ sanctificantis nos per cibationem, atque adeo primo ordinat nos ad sanctitatem recipiendam, et credendum. Ad rationem vero articuli fidei e contra se res deberet habere, quod scilicet primo, et per se ordinaret nos ad credendum, et consequenter ad operandum, nam in illis ex credibi-

litate nascitur operatio, non ex operatione credibilitas nascitur operatio, non ex operatione credibilitas, Scotus, et Durandus in IV, dist. X, quæst. I existimarunt esse specialem articulum fidei de ineffabili hoc sacramento. Cæterum falsitas hujus sententiæ non alio convenientiori modo potest ostendi, quam ostendendo quod in nullo symbolo, nec Apostolorum, nec patrum, nec Athanasii explicite continetur. Quidam autem existimant magistrum Soto fuisse hujus sententiæ. Cæterum aperte falsum testimonium illi imponunt.

X. Tertio et ultimo arguitur argumento primo D. Thomæ ut solutionem ejus explicemus: Nam illa quæ naturali lumine cognosci possunt, non debent inter fidei articulos numerari, sed Deum esse unum est notum lumine naturali, et etiam esse omnipotentem, et mundum creasse; ergo non debent inter articulos fidei numerari. Minor constat ex demonstrationibus philosophi XII metaphysicæ convincentis unam esse primam causam, et etiam ex illo D. Pauli ad Roman. I: *Invisibilia Dei a creatura mundi, per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque ejus virtus, et divinitas*. Ex quo redarguit gentiles doctos D. Paulus, et ait inexcusabiles esse: *Quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt*. Superfluit igitur primus articulus fidei, cum aliquibus in ipso contentis.

XI. Respondetur omnia illa, quæ naturali lumine attingi possunt non solum non pertinere ad fidei articulum, sed nec ad simplicem veritatem fidei, cum omnia quæ ipsa proponit excedant captum naturalis luminis. Respondetur ergo ex doctrina D. Thomæ in III, dist. XXV, quæst. I, articulo II ad secundum dicentis, quod Deum esse unum, esse creatorem, et habere omnium

providentiam probari non potest naturali ratione, eo modo quo pertinent ad fidem, videlicet quod fuerit creator rerum in tempore, (nam philosophus existimavit fuisse ab æterno) quod sit præmiator bonorum operum in æterna retributione, et similiter malorum vindex, et quod sit colendus tamquam auctor donorum supernaturalium, et isto modo bene ista possunt pertinere ad fidem, et constitui specialis articulus de illis. Et hoc est quod voluit D. Thomas dicere in solutione ad primum argumentum hujus articuli quando affirmavit, quod multa per fidem tenemus de Deo, quæ naturali ratione investigare non potuerunt philosophi circa providentiam ejus, et omnipotentiam, et quod ipse solus sit colendus. Quæ verba intelligi debent necessario juxta expositionem supra traditam ex loco tertio sententiarum.

ARTICULUS V.

Explicantur ea quæ docet D. Thomas in articulo nono.

I. Inquirunt ergo D. Thomas in articulo nono hujus quæstionis, utrum veritates fidei convenienter in symbolo ponantur. Respondet conclusionem affirmativam. Pro cujus clariori notitia notandum est primo, quod hoc nomen symbolum, quod Græcum est, duo significat quantum ad præsens attinet. Primo, significat signum, quo aliqui ab aliis distinguuntur, qua ratione signum quod militibus datur in bello, quo distinguuntur amici ab inimicis vocatur symbolum, et in hac consideratione optime dicitur symbolum brevis summa credendorum, quia per hoc distinguuntur fideles ab infidelibus, quod primi credunt veritates istas, alii vero negant. Et hoc insinuatur

a D. Joanne epistola prima capite II, dicente: *Si quis venit ad vos, et hanc doctrinam non affert, nolite recipere in domum, nec ave ei dixeritis.* Secundo, significat symbolum collectionem multorum in aliquo uno, qua ratione et jam optime accommodatur summæ articulorum; tum, quia plures Apostoli illum collegerunt in unum; tum etiam præcipue propter ipsas veritates collectas et redactas ad certam summam, et numerum. Et juxta istam secundam acceptio- nem tradidit definitionem symboli D. Augustinus sermone cxv et cxix, de tempore inquit: « Symbolum est summa, aut collectio fidei nostræ simplex, brevis, et plena, ut simplicitas rusticitati fidelium correspon- deat, brevis memoria, et plenitudo doctrinæ. » Fuit autem convenien- tissima ratione consultum fidelibus, ut talis brevis, et compendiosa sum- ma de necessario credendis collige- retur per certos, et determinatos arti- culos distincta, ut esset conformitas apud omnes fideles in confessione unius fidei catholicæ, nam si aliis et aliis verbis apud diversos profes- sio fidei fieret, alius et alius redde- retur sensus in magnum præjudi- cium tam ipsarum veritatum, quam hominum credentium, et etiam ut non solum unanimiter fideles crede- rent uno corde ad justitiam, sed uno ore confiterentur ad salutem, ut enim docet D. Augustinus locis citatis et D. Cyprianus in expositione symbo- li, non possent omnes fideles per orbem dispersi eandem fidem con- fiteri, nisi in quadam summa, qualis est symbolum, veritates colligeren- tur.

II. Secundo notandum est, non obstare unitati fidei quod plura symbola in Ecclesia edita fuerint pro diversis temporibus, hoc enim factum non fuit ad inducendum no- vam fidem, sed ut eadem amplius, et amplius explicaretur, secundum

quod temporum necessitas propter novas hæreses insurgentes exposu- labat. Et quidem optima ratione Apostoli antequam per orbem dis- pergerentur, symbolum primum tradiderunt, ut omnes uno ore loque- rentur, et venientes ad fidem eadem omnino crederent. Quare valde teme- rarii judicandi sunt Erasmus, et Laurentius Valla affirmantes illud symbolum non fuisse ab Apostolis editum: est enim hæc assertio non solum contra communem sancto- rum patrum mentem, et scholastico- rum, verum etiam contra id quod ab Ecclesia communiter receptum est, ut colligitur ex D. Thoma in hoc articulo præcipue ad sextum. De quo videatur etiam Clemens I epist., I; Irenæus lib. I, cap. II; D. Ambrosius epist. LXXXI ad Hiricium; Ruffinus in expositione symboli; D. Hierony- mus in epistola ad Pammachium; D. Chrysostomus homilia I et II in symbolum; D. Augustinus serm. cxv et cxviii de tempore; D. Leo serm. XI de passione Domini, et epist. XIII ad Pulcheriam. Nec de- sunt aliqui existimantes symbolum Apostolorum taliter ab illis fuisse editum, ut singuli singulas senten- tias proferrent, quod insinuat D. Au- gustinus loco citato et D. Thomas in III, dist. xxv, q. I, articulo II. Et communiter ita fertur; hoc autem non est ita certum, sicut et ipsos tale symbolum edidisse. Neque ex eo quod ita fecerint vocatur symbo- lum, quia ut optime hic adnotavit Cajetanus nomen symbolum non a colligentibus, sed ab ipsis rebus col- lectis impositum est.

III. Quod si contra hoc objicias: Sequitur quod si Apostoli tale sym- bolum ediderunt, quod inter cano- nicas, et sacras Scripturas constitui deberet, consequens est falsum, ut est notum; ergo non ediderunt illud. Probat sequela, quia quæ Apostoli scripserunt ad eruditionem fide-

lium inter sacras Scripturas annu- merantur, ut est videre in epistolis D. Pauli, Petri, Joannis, Jacobi, et Judæ.

IV. Respondetur ad hoc argumen- tum primo, quod non omnia quæ ab Apostolis scripta sunt, etiam ad eruditionem fidelium pertinent ad sacram Scripturam, ut patet in epi- stola ad Laodicenses scripta a D. Paulo, quæ tota refertur a D. Anselmo super Paulum in fine epistola ad Colossenses et in epistola Pauli ad Senecam, quæ est inter opera Senecæ. Secundo, respondetur ne- cessarium esse ad hoc ut aliqua scripta Apostolorum sint de fide, quod etiam sit de fide ipsos talia scripta edidisse; non est autem de fide quamvis sit verissimum, quod

Apostoli tale symbolum ediderunt. Circa symbolum patrum adverten- dum est, illud fuisse amplius expli- catum, et auctum in multis Conci- liis in Constantinopolitano primo, et Synodo Ephesina. Et in pluribus Conciliis Toletanis I, II, III, IV, V, VI, VIII et XI: quæ omnia recte facta sunt novis pullulantibus hæresibus. Ultimo notandum est circa symbo- lum Athanasii, illud non esse infal- libilem regulam fidei, qua ratione ab ipso (alias sanctissimo, et doctis- simo patre editum est tamquam doctore particulari) sed quatenus a tota Ecclesia, et summis pontifici- bus receptum est, quod optime ob- servavit D. Thomas, articulo se- quenti ad tertium.